

Jolanta Miturska-Bojanowska

DOI: 10.15290/sw.2023.23.12

Szczecin, niezależny badacz

e-mail: jmbnew@wp.pl

ORCID: 0000-0001-5439-2319

Język wobec rosyjskiej agresji na Ukrainę. Na materiale języka polskiego i rosyjskiego

Słowa kluczowe: neologizmy, polszczyzna, ruszczyzna, wojna na Ukrainie

1. Obyś żył w ciekawych czasach

Znana powszechnie fraza *Obyś żył w ciekawych czasach* (ros. *Не дай вам бог жить в эпоху перемен*), autorem której jest brytyjski polityk Joseph Chamberlain (ang. *May you live in interesting times*¹), w dzisiejszych realiach staje się niezwykle aktualna. Ciekawe czasy to okres, w którym dużo się dzieje i to raczej dzieje się dużo złego. Lata 20. bieżącego stulecia – *мухе 20-е*, jak je określają Rosjanie, to czasy globalnego zmagania się

---

¹ Po raz pierwszy wybrzmiała ona w przemówieniu polityka w 1898 r. Znany jest też inny wariant tej frazy: *May you live in a time of change*. Wbrew powszechnemu przekonaniu źródeł tego powiedzenia nie należy upatrywać w kulturze Chin. Do jej fałszywej proveniencji nawiązywali przedstawiciele świata polityki i mediów, m.in. Robert Kennedy w Kapsztadzie w 1966 r. i Hillary Clinton w autobiografii w 2003 r. [Федкевич 2021]. Por. także fragment wystąpienia W. Putina z 21 października 2021 r. w Soczi na sesji plenarnej XVIII posiedzenia Międzynarodowego Klubu Dyskusyjnego „Валдай”: „В последние десятилетия многие вспоминают китайскую поговорку. Китайский народ мудрый, у него много мыслителей и много всяких ценных мыслей, которые мы и сегодня можем использовать. Одна из них, как известно, – не дай бог жить в эпоху перемен” [special.kremlin.ru, z 21.10.2021].

z pandemią koronawirusa i jej konsekwencjami (w tym także z kryzysem gospodarczym), a ponadto rosyjskiej agresji na Ukrainę. Oba te wydarzenia znalazły odzwierciedlenie w systemie leksykalnym wielu języków².

Nasze zadanie sprowadza się jedynie do zaprezentowania niewielkiego wycinka najnowszej polskiej i rosyjskiej leksyki, która odnosi się do wojny na Ukrainie w początkowych miesiącach 2022 r. Zebrany przez autora zbiór neologizmów stanowią derywaty słowotwórcze, neosemantyzmy, nowe frazeologizmy i wyrażenia oraz transformacje tekstów kulturowych, synonimy (w tym też quasi-synonimy). Prezentowany materiał leksykalny pochodzi w głównej mierze ze źródeł internetowych (prasy w wydaniu online, mediów społecznościowych, blogów). Stanowi niewielki fragment tego, co prawdopodobnie funkcjonuje w wirtualnej przestrzeni i do czego z przyczyn obiektywnych nie udało się dotrzeć³.

Zacznijmy jednak od kwestii poprawnościowych, a odnoszących się do „nowego” modelu składniowego lansowanego przez mass-media.

2. W Ukrainie czy na Ukrainie?

Od momentu, kiedy Rosja 24 lutego 2022 r. napadła na Ukrainę, w polskich mediach i w niektórych niezależnych rosyjskojęzycznych coraz częściej spotykamy się z formami *w Ukrainie, do Ukrainy / в Украине, из Украины*, por.: „Wojna w Ukrainie. 15 sierpnia, 173. dzień inwazji [NA ŻYWO]” [Wencel, Łukaszewski], ale też „Wojna na Ukrainie” [„Wprost”, z 21.05.2022], „В Украине погиб 28-летний военнослужащий из новосибирского Куйбышева” [„Новая газета”, z 24.03.2022], a także „Спецоперация России

---

² Tematyce pandemii poświęcone są, m.in. następujące opracowania: *Русский язык коронавирусной эпохи. Коллективная монография*, 2021, М.Н. Приемышева (отв. ред.), Санкт-Петербург: Институт лингвистических исследований РАН i *Словарь русского языка коронавирусной эпохи*, 2021, М.Н. Приемышева (отв. ред.), Санкт-Петербург: Институт лингвистических исследований РАН.

³ Jednym ze źródeł pozyskiwania nowej leksyki była niezależna prasa rosyjska, m.in. „Новая газета”. Po otrzymaniu drugiego ostrzeżenia ze strony Roskomnadzoru dziennik ten czasowo zawiesił swoją działalność 29 marca 2022 r. Roskomnadzor (Federalna Służba ds. Nadzoru w Sferze Łączności, Technologii Informacyjnych i Komunikacji Masowej) to rosyjski federalny organ wykonawczy odpowiedzialny za monitorowanie, kontrolowanie i cenzurowanie rosyjskich środków masowego przekazu.

на Украине” [„Известия”, z 17.08.2022]. Dotychczas w (najnowszej) tradycji językowej były rozpowszechnione formy *na Ukrainie* / *на Україне*. Częstotliwość użycia form z przyimkiem „w” w polszczyźnie, jak zauważa Mirosław Bańko, wzrosła po 1991 r., tj. po powstaniu niepodległej Ukrainy [Bańko]. Zdaniem Jana Miodka zarówno formę *na Ukrainie*, jak i *w Ukrainie* należy uznać za poprawną [program „Słownik polsko@polski”, z 10.03.2022]. Z kolei Jerzy Bralczyk zwraca uwagę na siłę przyzwyczajęń, utrwalonych nawyków językowych. Otóż uczony jest zdania, że starsze pokolenie, a także on sam zapewne nadal będą używać konstrukcji *na Ukrainie*, ale językoznawca nie widzi przeszkód, aby młodszy użytkownicy polszczyzny stosowali formę *w Ukrainie* [za: Rajfur].

W okresie sowieckim w ruszczyźnie także obligatoryjną formą była konstrukcja z przyimkiem „на”. W 1993 r. władze Ukrainy zwróciły się do władz Federacji Rosyjskiej z wnioskiem, aby używały nazwy ich państwa w połączeniu z przyimkiem „в”. Od tej pory taki wariant pojawia się w oficjalnych dokumentach, aktach prawnych, umowach międzynarodowych między oboma państwami, czy takich nazwach jak *Посольство Российской Федерации в Украине* [http://gn.org.ua/in_ua]. Sami Ukraińcy już od początku lat 90. ubiegłego stulecia w rosyjskojęzycznych mass-mediach preferują taką formę, por. nazwy ukraińskich wydań rosyjskich gazet „Известия в Украине”, „Аргументы и факты в Украине”, „Комсомольская правда в Украине”.

Norma językowa na przestrzeni dziesięcioleci ewoluuje. Jak się okazuje, zarówno w polszczyźnie i ruszczyźnie to właśnie konstrukcje z przyimkiem „w”/„в” są starsze niż z przyimkiem „na”/„на”. Otóż, jak stwierdza Marek Łaziński, połączenie *w Ukrainie* (a także *w Litwie*⁴, *w Białorusi*, *w Łotwie* i in.) funkcjonowało w języku polskim jeszcze do końca XVIII wieku, a w wieku XIX nadal było uważane za typowe [Łaziński 2022].

Do tej starszej tradycji odwołuje się także tłumacz Andrzej Matras, przywołując cytaty z literatury polskiej tego okresu:

W *Pamiętnikach* Jana Chryzostoma Paska czytamy: „Roku pańskiego 1658 król z jednym wojskiem pod Toruniem, drugie wojsko w Ukrainie, nasza zaś dywizja z panem Czarnieckim: pod Drahimem staliśmy...”. A w innym miejscu:

---

⁴ Warto dodać, że jeszcze w okresie międzywojennym w użyciu były dwie wariantywne formy: *na Litwie* i *w Litwie* [Bańko].

„... zaraz się wszystko zamieszało i w Ukrainie, i w Polsce”. Analogicznie w *Wojnie chocimskiej* Wacława Potockiego: „... nie bywszy w Ukrainie dalej od Kańczugi...”. Z kolei w *Panu Tadeuszu* połączenie „w Litwie” występuje aż 24 razy, na przykład: „Pierwszy człowiek, co w Litwie chodził po francusku” [za: Rajfur].

Analogicznie rzecz się ma z XIX-wiecznymi tekstami literatury rosyjskiej, por.:

Мазепы враг, наездник пылкий,
Старик Палей из мрака ссылки
В Украину едет в царский стан
A. Puszkin, *Pottawa*,

Внезапно Карл поворотил
И перенес войну в Украину
[tamże]

Порядку нет в Украине: полковники и есаулы грызутся,
как собаки, между собою.

M. Gogol, *Straszna zemsta*

Co ciekawe, jeśli chodzi o współczesne normy w języku rosyjskim, to zdaniem Ditmara Rozentała to właśnie formę *в Украине* należy uznać za poprawną, por.:

С административно-географическими наименованиями употребляется предлог *в*, например: в городе, в районе, в области, в республике, в Сибири, в Белоруссии, в Закавказье, в Украине [Розенталь, 2003].

Taka rekomendacja nie znalazła jednak uznania u wielu rosyjskich językoznawców.

3. Wojna, czyli „specjalna operacja”, oraz inne „wojenne eufemizmy”

Podczas gdy cały demokratyczny świat rosyjską agresję na Ukrainie nazywa wojną, władze rosyjskie używają szeregu „eufemizmów” na określenie działań wojennych na terytorium sąsiedniego państwa. Mało tego, na mocy

specustawy rosyjski reżim w celu, jak to określili sami jego przedstawiciele, zapobieżenia *fake newsom* na temat armii rosyjskiej, wprowadził penalizację wobec wszelkich podmiotów, które jego zdaniem rozpowszechniają informacje niezgodne z linią Kremla. Po wtargnięciu wojsk rosyjskich na terytorium Ukrainy jedna z nielicznych niezależnych gazet „Новая газета” (dalej НГ) opisywała bieżące wydarzenia na Ukrainie bez jakiegokolwiek ingerencji ze strony cenzury. Pod naciskiem władz także dziennikarze tej gazety zaczęli używać kremlowskiego quasi-synonimu *специперация* zamiast leksemu *война*, nadal przedstawiając opinii publicznej prawdę o działaniach Rosjan na Ukrainie oraz informacje o protestach obywateli Federacji Rosyjskiej w sprawie działań na terytorium sąsiedniego państwa, por. tytuł prasowy: „Акция против »специперации« в Петербурге” [НГ, z 6.03.2022]. Ten prokremlowski zabieg leksykalny nie na wiele się jednak zdał, gdyż wkrótce, bo już 28 marca, redakcja podała komunikat o tymczasowym zawieszeniu działalności, por.:

Редакция «Новой газеты» заявила, что приостанавливает выпуск издания на бумаге, на сайте и в соцсетях. В сообщении говорится, что такое решение принято «до окончания специальной операции на территории Украины». В понедельник издание получило второе по счету предупреждение Роскомнадзора. После него ведомство имеет право обратиться в суд с ходатайством об отзыве у «Новой газеты» лицензии СМИ. Оба предупреждения связаны, как утверждает, с нарушением законодательства об «иноагентах» [za: Радио Свобода, *Последние...*, z 29.03.2022].

Z biegiem czasu w kręgach rządowych zaczęto jednak doprecyzowywać znaczenie leksemu *специперация*⁵, zamieniając go wyrażeniem (*специальная*) *военная операция*, por.: „Военная операция РФ на Украине. День 174-й. Онлайн-трансляция специальной военной операции РФ на Украине – 174-й день” [Gazeta.ru, z 16.08.2022], „Последние новости о военной операции на Украине” [„Коммерсантъ”, z 17.08.2022].

---

⁵ Na różnego rodzaju forach zaczęto sobie dworować na temat „synonimicznego” użycia leksemu *специперация* w miejsce wyrazu *война*. „Филологи, писатели и журналисты, объединившиеся в сетевом сообществе »Словарь перемен« в режиме нон-стоп фиксируют неологизмы, которые появились за неделю, прошедшую со дня начала »специперации« в Украине [...] Напомним, что одним из первых таких было новое название великого романа Толстого – »Специперация и мир«, о чем мы сообщили еще неделю назад” [neviz.ru-1, z 27.02.2022].

Rzadziej w oficjalnych wypowiedziach można spotkać się z synonimicznymi wyrażeniami leksemu *война*, por.: „Боевые действия на Украине” (RTVI), „МО РФ: Россия не начинала военные действия на Украине, Россия их завершает” [TVzvezda.ru, z 28.02.2022]. Rządowa propaganda używa także innych określeń na usprawiedliwienie rosyjskich działań na terytorium obcego państwa, ponieważ, zdaniem proputinowskich popleczników, mają one na celu rozbicie Ukrainy i zwalczenie ukraińskiego nacjonalizmu, zagrażającego Rosjanom, zamieszkującym na Ukrainie. W kremlofskiej narracji pobrzmiewają takie leksemy jak *денацификация, демилитаризация, деукраинизация, украинизм, czy специальная военная миротворческая операция*, por.: „Кремлевский нарратив о необходимости »денацификации« Украины в этом тексте уже заменен на »деукраинизацию« [rus.ozodi.org, z 4.04.2022]; „Еще больше постарался понизить градус спикер Госдумы Вячеслав Володин, заявивший о поддержке специальной военной миротворческой операции, цель которой – защитить людей, проживающих в Украине” [Пальвелера, 2022]. Niektóre z tych leksemów w formie cytatów pojawiają się także w polskich tytułach prasowych, por.: „Plan Kremla: deukrainizacja, czyli Europa bez Ukrainy. Rosja nie widzi miejsca dla Ukrainy na mapie Europy. Celem jest podbicie, całkowita rusyfikacja i wytarcie tożsamości ukraińskiej” [Szoszyn]; „Rosyjski politolog o konieczności »deukrainizacji«: „Ukrainizm niesie nie mniejsze, ale większe zagrożenie dla świata i Rosji niż niemiecki nazizm w wersji hitlerowskiej – pisze na łamach »RIA Novosti« rosyjski politolog i propagandysta Kremla Timofiej Siergiejcew” [rp.pl, z 4.04.2022]. W przestrzeni internetowej można odnaleźć szereg przykładów kreatywności językowej Rosjan, czyli jak mówić o wojnie bez użycia tego leksemu, a jednocześnie tak, aby przekaz był czytelny, np.: *блицглюк, блицкрик, блицкряк, ненападение, невойна* (por. nagłówek prasowy „Невойна на Украине, Путин и лицемерие” [sarov.info, z 26.02.2022]), *czy poprzez konstrukcje opisowe typu слово на „в”; невторжение в Украину; известные события; то, что нельзя называть*, por. tytuły z portali internetowych: „Взять все и распределить. Российская экономика – »вчера« и »завтра«. Неоднозначные последствия известных событий” [НГ, z 9.03.2022], „Невторжение в Украину, новые старые претензии Госдепа и индекс борща: новости к полуночи 16 февраля” [„Собеседник”, z 5.03.2022], „Блины, Росгвардия и ковид. Около сотни человек на

центральной площади Владивостока протестовали против того, что нельзя называть. Митинг за »специальную« в Украине тоже прошел» [НГ, z 6.03.2022].

4. Symbolika liter V i Z – ich propagandowa reinterpretacja

Sprzęt wojskowy armii rosyjskiej wykorzystywany w działaniach wojennych na Ukrainie opatrzony jest łacińskimi literami V i Z. Jedna z wielu interpretacji specjalistów na temat tej symboliki odwołuje się do pragmatyki, por.:

Część analityków przyznaje, że znakowanie może być sposobem na odróżnienie własnych pojazdów od sprzętu przeciwnika i zmniejszenie prawdopodobieństwa ostrzału swoich. Tym bardziej, że rosyjskie i ukraińskie wojsko dysponuje podobnym uzbrojeniem [wiadomości.wp.pl, z 25.02.2022].

Z kolejnych doniesień prasowych można było uzyskać następujące informacje:

O rozszyfrowaniu białych oznaczeń poinformowała 27 lutego Gwardia Narodowa Ukrainy. Podano, że:

- „Z” – to „siły wschodnie”,
- „Z” w kwadracie – to „siły z Krymu”,
- „O” – to „siły z Białorusi”,
- „V” – to „piechota morska”,
- „X” – to „Czeczeńcy”,
- „A” – to „siły specjalne” [www.moto.pl, z 4.03.2022].

Analogiczne wyjaśnienia pojawiały się w rosyjskich mediach, por.: „Z – Западный военный округ (ZVO), V – Восточный военный округ (VVO)” [www.rbc.ru, z 19.05.2022]. Jednak 03 marca 2022 r. Ministerstwo Obrony Federacji Rosyjskiej zaproponowało inną interpretację: „[...] в символе Z зашифрована фраза »За победу«, буква V означает »Сила V правде« и »Задача будет выполнена» [Коммерсантъ, z 3.03.2022]. W ślad za taką interpretacją niektórzy przedstawiciele lokalnych władz, popierający działania centralnych organów, a także zwykli obywatele zaczęli tworzyć różnego rodzaju grafoderywaty czy wyrażenia z tą symboliką, np.:

„В Кемеровской области утвердили название »*КуЗбасс*«⁶ в поддержку спецоперации в Украине” [https://sib.fm, z 2.03.2022], „Также глава »Роскосмоса« Дмитрий Рогозин переименовал свой Telegram-канал. Теперь он называется *РогоЗин*” [ntv.ru, z 2.03.2022], „»*ЗА наших*«: тюменцы наносят на автомобили знак »*Z*« в поддержку российской армии [Словарь перемен – dalej СП, z 1.03.2022], „*КреЗтовый поход детей. Зет-патриотизм* в Приморье пробрался в детский сад, к удэгейцам и даже на льдину” [НГ, z 14.03.2022], „Пришествие *эпохи Z*. Концерт в »Лужниках« показал новое лицо России” [НГ, z 18.03.2022],

6 марта, более 50 тыс. автомобилистов провели автопробег в поддержку президента России Владимира Путина, правительства РФ и спецоперации Вооруженных сил России по защите мирного населения Донбасса. Отмечается, что десятки тысяч автомобилистов проехали по главным улицам и проспектам городов во всех регионах страны. На автомобилях также были размещены буква *Z* и лозунги «*Za Путина!*», «*Za победу!*», «*Защита!*», «*Своих не бросаем!*», «*Задачу Выполним!*» [Известия, z 7.03.2022].

W związku z napaścią rosyjską na Ukrainę w wirtualnej przestrzeni można spotkać się także z określeniem agresora mianem *Zeûx per analogiam* z leksemem *peûx* [СП, z 12.04.2022]. W tym okresie powstało szereg derywatów słowotwórczych, odzwierciedlających nową wojenną rzeczywistość (por. *Z-цензура*: „Искусство под гнетом *Z*-цензуры”, radio „Свобода”, z 15.09.2022), a także jej skutki ekonomiczne dla samego agresora i całego świata demokratycznego.

5. Neoderywaty słowotwórcze

Wojna na Ukrainie, co niejednokrotnie podkreślają sami Ukraińcy, nie rozpoczęła się 24 lutego 2022 r. Ona trwa już osiem lat, a jej początki należy widzieć w aneksji Krymu, a następnie zajęciu Donbasu. Stąd wśród blogerów narodziło się słowo *восьмерки* – „так, по аналогии с »шестерками«⁷,

⁶ Wszystkie wyróżnienia w cytatach – autor.

⁷ *Шестерка* (гопники) ‘одна из низких ступеней в иерархии гопников и воров в законе, выполняют функции прислуги, мелкие поручения’.

называют блогеров, которые задают вопрос: »где вы были последние восемь лет«?» [СП, za: „Новые известия”, z 4.03.2022].

Jednak swoboda wyrażania swoich opinii na temat sytuacji na Ukrainie została mocno ograniczona przez wspomniany już wcześniej Roskomnadzor. Kontroli zaczęły podlegać nie tylko mass-media, ale i media społecznościowe, m.in. Instagram i Meta (Facebook), co adekwatnie odzwierciedlają leksemy *запрещенограм* i *нельзяграм* [СП, z 3.09.2022] oraz hybrydowy derywat *выМетайтесь* (← *выметайтесь* (*выметаться*) + *Meta* – **вымета...** + **Meta** + ...**йтесь**⁸), pojawiający się w tytule dziennika „Коммерсантъ”: „ВыМетайтесь. Что грозит российским пользователям Instagram и Facebook в случае признания их экстремистскими ресурсами”. Sens użytej tmezy odnajdujemy w tekście artykułu:

С 14 марта Роскомнадзор (РКН) блокирует доступ к Instagram (Meta Platforms Inc., также обслуживает работу Facebook, в отношении которого аналогичное решение было принято ранее – сейчас использование площадки возможно только в обход блокировки. – «Ъ») за распространение «информации, содержащей призывы к насилию против российских граждан, в том числе военнослужащих». Это первый шаг, который надзорные ведомства предприняли в борьбе с политикой Meta. Генпрокуратура уже обратилась в суд с требованием признать компанию экстремистской. Если суд встанет на сторону прокуратуры, последствия для пользователей могут быть серьезными – вплоть до ограничения права на участие в выборах и в некоторых случаях даже уголовного преследования за финансирование организации, признанной экстремистской [Хейфец].

W związku z aktywnością wielu polityków leksykony obu języków wzbogacają się o kolejne derywaty, motywowane nazwiskami oraz nazwami własnymi, związanymi z działaniami wojennymi na Ukrainie. Obok wcześniejszych derywatów z onomastycznym motywatorem (*deputinizacja/deпутинизация*, *deputinizować/deпутинизировать*⁹), które obecnie ak-

⁸ W motywujących leksemach, uczestniczących w blendingu pogrubioną czcionką zaznaczono te części, które znalazły materialne odzwierciedlenie w derywacie; elementy nakładające się na siebie podkreślono.

⁹ *deputinizacja* (*polityki, Europy, światowej gospodarki*) ← *de-* + *Putin* + *-izacja(a)* („Deputinizacja Europy: Rządy rozważają przejęcie firm powiązanych z Rosją”, [portal Euroactiv.pl, z 17.05.2022]); *депутинизация* (*России*) ← *de-* + *Путин* + *-изация* („Порошенко: деутинизация и денуклеаризация России – это будущее глобальной безопасности”, ru.espresso.tv, z 10.06.2022); *deputinizować* ← *de-* + *Putin* + *-izować* („Tusk ostrzega, że jeżeli

tywizują się w przestrzeni medialnej, popularność zyskują leksemy *putinflacja* ← *Putin* + *inflacja* („Inflacja czy putinflacja? Zdania Polaków są podzielone [SONDAŻ]”, [„Gazeta Prawna”, z 5.07.2022]), *путинфляция* ← *Путин* + *инфляция* („От путинфляции страдают все” [Пономарь]); *makroniść/macronować* ← (*Emmanuel*) *Macrone* + *-ić-ować* („W ukraińskiej przestrzeni publicznej coraz częściej pojawia się słowo »makroniść«. Takie zachowanie ma odnosić się do sytuacji, w której tworzy się wrażenie, że coś mocno przeżywamy, a tak naprawdę nie robimy nic, co mogłoby rozwiązać dany problem”, [TVN24.pl, z 13.04.2022]), *макронить* ‘звонить по любому поводу и без’ [СП, z 13.06.2022] ← (*Эмманюэль*) *Макрон* + *-ить* („Украинцы используют термин »макронить«: это описание человека, который делает вид, что очень обеспокоен чем-то, но отказывается делать что-либо существенное, чтобы помочь”, [dsnew.ua, z 21.06.2022]); *szojgować* ← *Szojgu* + *-ować* („»Czornobaić« – powtarzać coś głupiego, »szojgować« – prezentować nieuzasadniony optymizm. Nowe ukraińskie kpiny z najeżdźcy”, [Wanot]), *шойгунить* ← *Шойгу* + *-нить* ‘термин, связанный с министром обороны России Сергеем Шойгу: заверения в том, что все идет по плану, а на самом деле наоборот’ [dsnew.ua, z 21.06.2022]. Podobnie jak przytoczone wyżej odonimiczne derywaty, tak i kolejne charakteryzują się negatywnym nacechowaniem aksjologicznym, por. *кириллить* ‘благочественная и одновременно совершенно безответственная болтовня, в которой тесно переплетается религиозное и политическое’ ← (*патриарх*) *Кирилл* + *-ить* [СП, z 12.04.2022]; *мариуполить* ‘паступить как с Мариуполем’ („Насколько мы готовы *мариуполить* остальные города или сколько городов готовы относительно мирно сложить оружие – вот вопрос”, [www.strategium.ru]) i *мариуполтизировать*, por.:

Я уже писал несколько раз, что США и их украинские холопы не просто втянули Россию в боевые действия, но применяют тактику, вынуждающую армию мариуполизировать населенные пункты, превращаемые украинцами в узлы обороны [trueinform.ru, z 15.07.2022].

---

nie chcemy następnych wojen, trzeba »deputinizować« Europę”, [Donald.pl, z 11.03.2022]), *депутинизировать* ← *де-* + *Путин* + *-изировать* („Депутинизируйте Россию, россияне!” [rus.delfi.ee, z 22.02.2022]).

Grupę nazw odonimicznych, powstałych na Ukrainie w środowisku rosyjskojęzycznym zasilają kolejne derywaty słowotwórcze, por.: *отыр-пенить* (← *Ирпень*), *нагостомелить* (← *Гостомель*), *арестование* ‘убаюкивающие сообщения, вселяющее безмятежность’ (← *Алексей Арестович* ‘советник главы Офиса Президента Украины’).

Wprowadzenie przez demokratyczny świat restrykcji wjazdowych dotyczących prominentnych osób, zamrożenie ich aktywów oraz nałożenie sankcji gospodarczych wobec Rosji zaowocowały kolejnymi derywatami, odzwierciedlającymi rodzaj sankcji lub ich skutki. W grupie tej znalazł się konfiksalny rzeczownik *деяхтификация* ← *де-* + *яхта* + *-ификация* („Вот так выглядит арестованная яхта Мельниченко. Деяхтификация путинских олигархов продолжается” [Twitter.com, z 12.03.2022]).

Odpowiedzią na sankcje nałożone m.in. przez Unię Europejską było podpisanie przez prezydenta Federacji Rosyjskiej ustawy o obowiązku zakładania kont bankowych w Rosji i płatnościach w rublach za gaz przez jej zagranicznych importerów – państw, które nałożyły sankcje na Rosję, a to z kolei skutkowało powstaniem 2 kolejnych derywatów: *рублефикация* ← *рубль* + *-е-* + *газификация* i *обрубление* ← *об-* + *рубль* + *-ение* [СП, z 31.03.2022]. Ten ostatni leksem jest homonimiczny w odniesieniu do istniejącego już w języku rosyjskim rzeczownika *обрубление* ← *обрубить*. Por.: „Владимир Путин объяснил, как будет выглядеть »рублефикация« расчетов за российский газ для покупателей из недружественных государств” [Егорова], „Обрубление поставок. Польша и Болгария лишаются газа из-за новой схемы оплаты” [pressreader.com, z 12.04.2022]. Ponadto warto wspomnieć o jeszcze jednym leksemie, a mianowicie o czasowniku *поуглить* (‘снабдить углем’) – *по-* + *уголь* + *-и(ть)*, por. tytuł prasowy: „Новые рынки придется поуглить. Европа отказывается от импорта из России” [Зайнуллин].

Poza wprowadzanymi sankcjami wobec agresora wiele zachodnich firm zaczęło się wycofywać z rynku rosyjskiego. Przemysł rosyjski, próbując się ratować w niektórych dziedzinach, stara się wprowadzić rodzime zamienniki. Tego typu zabiegi, czynione w rosyjskiej gospodarce, prowokują użytkowników języka rosyjskiego do tworzenia żartobliwych leksemów, jak np. *РЕНОВАция* (← *Рено* (*Renault*) + *реновация*) czy *островизация* (← *остров* + *-изация*). Poprzez zastosowanie grafoderywacji (wersalików) motywacja pierwszego leksemu jest bardzo przejrzysta, a w zestawieniu

z homonimicznym wyrazem *реновация* oraz poniższym kontekstem nabiera komicznego charakteru:

РЕНОвация «Москвича» / Ре(но)инкарнация «Москвича»: «Что такое РЕНОвация для москвичей в условиях спецоперации? Это когда забираешь себе заводы РЕНО, но выпускаешь все равно «Москвич» [СП, z 16.05.2022].

Z kolei derywat *островизация*, będący synonimem słowa *изоляция*, a jednocześnie antonimem wyrazu *глобализация*, jest ciekawym zabiegiem leksykalnym, przypominającym swoim charakterem tmezę, a polegający na tym, iż z rzeczownika *изоляция* wyodrębniono jego fragment, zbieżny dźwiękowo z włoskim leksemem *isola*, który następnie przetłumaczono na język rosyjski (*остров*) i dodano do niego sufiks *-изация*. Leksem ten zazwyczaj funkcjonuje w następujących połączeniach *островизация РФ*, *островизация производства*, *островизация экономики*, por. nagłówek prasowy: „Островизация российской экономики: нас ждет СССР 2.0 или что-то лучше?” [vc.ru, z 17.06.2022].

W związku z aktywizacją wyrażenia *груз-200*¹⁰ (slang wojskowy) ‘перевозка тела погибшего военнослужащего к месту захоронения’ oraz licznymi stratami w armii rosyjskiej, na bazie tego leksemu powstał czasownik *завдущотить* ‘убить, сделать „грузом 200”’ [СП, z 1.05.2022]. Z kolei leksemy-blendy *могилизировать*, *могилизация* [СП, z 7.05.2022] to sarkastyczne przekształcenia wyrazów *мобилизовать*, *мобилизация*, polegające na wymianie ich dwóch początkowych sylab na rzeczownik *могила*, co jest jawną aluzją do tego, że powszechna mobilizacja niewyszkolonych młodych ludzi i wysłanie ich na Ukrainę skutkuje masowymi pochówkami. Warto też dodać, że termin *груз-200*, „odziedziczony” z czasów sowieckiej interwencji w Afganistanie (1979–1989) w takiej formie pojawia się i w polskich mediach, por.: „»Груз 200« з Украины wywołuje szok i panikę w Rosji. Sztab Generalny: straty wroga przekroczyły 11 tys. żołnierzy” [Kresy24.pl, z 6.03.2022] oraz lead artykułu prasowego „I znowu Груз 200. Brutalny ka-

---

¹⁰ W kręgach wojskowych funkcjonują inne połączenia leksemu *груз* z liczebnikami, por.: Груз 100 ‘боевые припасы’, Груз 300 ‘военный термин, обозначающий транспортировку раненого солдата, вывозимого из мест боевых действий’, Груз 400 ‘военный термин, обозначающий контуженного человека или пленного’, Груз 500 ‘медикаменты’, Груз 600 ‘крупногабаритный груз’, Груз 700 ‘военный термин, обозначающий деньги при перевозке’, Груз 800 ‘«особое» или химическое оружие’.

nał ma pokazać Rosjanom, jak kończą ich żołnierze na Ukrainie”: „Ukraińcy trzymają się mocno na froncie wojny informacyjnej. Na Telegramie założyli epatujący przemocą kanał »Gruz 200«. Nawiązujący nazwą do słynnych »cynkowych trumien« z Afganistanu ma pokazać rosyjskim matkom, jak kończą ich synowie, których wysłano na Ukrainę” [Korus].

Negatywny stosunek do agresora wyrażają liczne neoderywaty, m.in. *warioshka* (mem z wizerunkiem matrioszki, zamienionej w granat z bronią w ręku) ← *war* (ang. ‘wojna’) + *matrioshka* i *рашист* ‘россиянин, поддерживающий агрессию России против Украины’ ← *россиянин* + *рацист* + *фашист* lub (ang.) *Russia* + *фашист*, *расизм*, por.:

Независимо от того, будет ли это идейный рашист, взявший в руки оружие добровольно в силу внутренних убеждений, или это будет один из тех самых «наших мальчиков», которых в очередной раз погнали на убой как «овцу», с этого момента он сам – просто цель, которая должна быть захвачена в прицел и уничтожена [Скобов],

расизм ← *Russia* + *fasyzm*: „Расизм – слово, którego nikt nie znał, a teraz powtarzają wszyscy. Skąd się wzięło?” [Krzyk].

Oprócz przytoczonych neoderywatów w wirtualnej przestrzeni można znaleźć także kilka derywatów paradygmatacznych. Jednym z nich jest leksem *наступательные* ‘выплаты за участие в наступательных операциях’, por.:

«Когда подразделение поедет на запад [в Украину], вам платят 53 доллара в сутки плюс „наступательные“ восемь тысяч в сутки. Плюс доплаты за боевые заслуги: БМП, беспилотник – 50 тысяч рублей, танк – 100 тысяч рублей. То есть там люди получают от 200 тысяч до полумиллиона», – заявила сотрудница Приморского военкомата [fontanka.ru, z 27.07.2022].

Powstało też kilka nazw – określeń osób, uciekających przed wojną oraz tych, które wzbraniają się przed opuszczeniem własnych domostw lub wahających się przed podjęciem tej decyzji, a mianowicie: *понауехавшие* ‘про эмигрантов во время спецоперации с 24.02.2022’, *понеуехавшие* и *непоехавшие* [СП, z 9.06.2022]. Pierwszy z tych leksemów wprowadzie już przed 2022 rokiem funkcjonował w języku rosyjskim, jednak miał nieco inne znaczenie, por. ‘покинувший Россию гражданин РФ, живущий за рубежом, однако не являющийся эмигрантом’. Wyc może warto go zakwalifikować do kolejnej grupy leksemów, omówionych niżej.

6. Neosemantyzmy

Część leksemów, znana użytkownikom języka rosyjskiego przed inwazją Rosji na Ukrainę, zyskuje po tej agresji nowe znaczenia lub odcienie znaczeniowe. Należą do nich takie wyrazy jak: *пятисотые* ‘отказавшиеся от участия в военных действиях; отказники’ („У россиян появилась новая категория, которую называют »пятисотые«. Это убегающие отказники” [apostrophe.ua, z 7.06.2022]), *подмалкивать* ‘поддакивать’¹¹ („Боятся ставить подписи, только одобрительно подмалкивают”, [СП, z 27.02.2022]), *бандероль* ‘возвращение российских военнослужащих домой в полиэтиленовом пакете’ [Пальвелева, 2022], *зомби* ‘о людях, зомбированных путинской пропагандой’ („Сумасшествие пропаганды РФ. Кремль превращает россиян в зомби?”, [youtube.com, z 21.07.2022]), *за лентой/ленточкой* ‘за границей’ („Сегодня все наши сердца и помыслы там, »за лентой«, как говорят военные, – в Донбассе, Луганске, Херсоне и Николаеве. Все – для фронта, все – для Победы!” [kprf.ru, z 7.05.2022]), *затрофеить* ‘»присвоение« украинского языка’ [СП, z 20.04.2022] („»Затрофеить мову«. Новый нарратив в российской пропаганде”, [golosameriki.com z 10.06.2022]), *afganizacija/afganizacija* ‘długa wojna na wzór interwencji Rosji w Afganistanie’ („Generalnie jeżeli ta operacja nie zostanie zakończona przy użyciu sił politycznych, środków ekonomicznych, gospodarczych, dyplomatycznych, to ona nie zakończy się ani nie będzie wielkiego przełomu w ciągu doby, ani tygodnia, ponieważ niezależnie od tego, czy Federacja Rosyjska wykorzysta niezliczoną liczbę żołnierzy, sprzętu i niezależnie od efektów, to nastąpiło coś, co można nazwać »afganizacją« konfliktu – powiedział gen. Bogusław Pacek”, [Polskie Radio 24, z 20.02.2022]; „Подоляк: »Афганизации« и длительного конфликта не будет” [Смирнов]).

7. Nowe wyrażenia

W związku z nakładanymi sankcjami na Rosję i próbą uniezależnienia się państwa polskiego od rosyjskich dostaw różnorodnych surowców (głównie

---

¹¹ Odnosi się to do „komentowania” bez komentowania postów na „Mecie”, czyli wyrażania swojej aprobaty jedynie za pomocą odpowiedniej ikonki.

gazu, ropy naftowej, węgla), a co za tym idzie, ochroną własnego rynku, w polskiej prasie zaczęto cytować wyrażenia ukute wśród elit rządzących, m.in. *tarcza antyputinowska*, *derusyfikacja polskiej gospodarki*, *deputinizacja polskiej gospodarki*, por.: „Tarcza antyputinowska. Do kogo jest skierowana i kto będzie głównym beneficjentem?” [Szymański]; „Derusyfikacja polskiej gospodarki«. Premier o tarczy antyputinowskiej” [szczecin.tvp.pl, z 18.03.2022];

Co teraz możemy zrobić, żeby Krajowy Plan Odbudowy mógł w Polsce okazać się sukcesem i żeby mógł również sprawić, że doprowadzimy chociażby do deputinizacji polskiej gospodarki, czyli zmniejszymy nasze uzależnienie od paliw kopalnych i jednocześnie nie będziemy finansować innych reżimów, które mogłyby zastąpić Rosję, jeśli chodzi o aktualny import paliw kopalnych [senat.gov.pl, z 27.04.2022].

W odpowiedzi na nakładane sankcje i wycofywanie się z rosyjskiego rynku zagranicznych firm, użytkownicy języka rosyjskiego stworzyli kolejne nowe wyrażenia, por.: *карточный туризм / карточные (пластиковые) туры* ‘когда едут, чтобы завести иностранную карту’ [СП, z 3.04.2022] – „В России набирают популярность карточные туры в страны Средней Азии и Закавказья” [Соболь]; „Россиянам начинают предлагать »пластиковые туры« – короткие поездки для открытия карт в иностранных банках” [Щеглов] oraz *последний день ИКЕИ* ‘по аналогии с названием знаменитой картины Карла Брюллова »Последний день Помпеи« – о давке перед закрытием магазинов этой популярнейшей в России мебельной компании’ [neviz.ru-2, z 4.03.2022]. Ponadto rząd rosyjski zaczyna używać specyficznych, „eufemistycznych” określeń dla skutków owych sankcji, typu *внешние ограничения*, *технологический суверенитет*, por.:

А тем временем словарь новояза эпохи войны пополняется. Официальный канал Правительства РФ теперь вместо «санкции» пишет «внешние ограничения». Почему? Видимо, потому что семантика слово «санкции» содержит идею наказания за что-то. А вот конструкция «внешние ограничения» фокусируют внимание на ком-то извне, который сделал подобные ограничения.

Термин «импортозамещение» немного унижительный для России, его можно заменить на «технологический суверенитет». Это предложил заместитель председателя Совета безопасности страны Дмитрий Медведев [СП, z 27.05.2022].

W wirtualnej przestrzeni można znaleźć również inne odniesienia do nałożonych sankcji, a mianowicie następujące wyrażenia: *жуужжащая муха*, *злая собака*, *атакующий вепрь*, *скрытая угроза* i *гремучая змея* ‘названия антироссийских санкций в зависимости от степени их угрозы для экономики’ [СП, z 15.06.2022]:

Так, одна из них – самая слабая – называется «жуужжащая муха». В данную группу отнесли «психологически неприятные санкции». Они не оказывают принципиального влияния на производственный потенциал. Речь идет о запрете на экспорт в Россию элитных и дорогих товаров. Группу санкций с запретом на поставку значимых видов продукции назвали «злая собака». [...] Санкции, блокирующие те или иные производственные цепочки, назвали «атакующий вепрь». Под эту группу подпали ограничения на импорт процессоров, запчастей для авиации, отзыв сертификатов летной годности у российских самолетов. Этот вид санкций для экономики РФ является одним из самых значимых. Также была выделена группа «скрытая угроза». Речь идет об ограничениях, которые на первый взгляд малозначимы для экономики страны, но могут в итоге резко негативно повлиять на производство. Это касается запрета на поставки различных запчастей, химических составов, красителей и т. д. [...] Самыми чувствительными санкциями являются те, которые называются «гремучая змея». Речь идет о запретах, которые сложно обойти: запрет на ввоз продукции от уникальных поставщиков (например, микрочипов из Тайваня, авиационной и судовой электроники и т. д.), закрытие неба Евросоюза для российских самолетов и отказ от обслуживания российских судов в портах [Букина].

Do kwestii gospodarczych nawiązują także wyrażenia *российская экономика в режиме осажденной „крепости”* [СП, z 27.02.2022], *спецоперація Європы в економіке Росії* [СП, z 1.03.2022], *новопутинський курс рубля* [СП, z 15.03.2022]: „Санкции означают, что Россия переводится в режим осажденной крепости” [Колебакина-Усманова],

То ли в связи с тем, что близится сезон, то ли ввиду наплыва россиян, украинцев и белорусов, а может и по тому, и другому, ценник на эти апартаменты [в Турции] уже вырос и нынче составляет на букинге аж 390 лир, что по новопутинскому курсу составляет 3500₽/ночь [vk.com, z 20.03.2022].

W nawiązaniu do tematyki sankcji i sfery ekonomicznej warto wspomnieć o upowszechnieniu się zarówno w języku polskim, jak i rosyjskim

specjalistycznych terminów *shrinkflacja*/*шринкфляция* i *skimpflacja*: „Shrinkflacja i skimpflacja w polskich sklepach [TVN24, z 13.07.2022], „W sklepach jest coraz drożej, nawet jeżeli kupimy coś w cenie takiej jak dawniej, to szybko okazuje się, że produktu jest mniej lub jest po prostu gorszej jakości. Zjawiska te nazywane są shrinkflacją i skimpflacją” [Money.pl, z 13.07.2022] oraz „На полки »пришла« шринкфляция, продукты стали дороже, выбор – меньше” [Семенец].

W rosyjskojęzycznym środowisku znane są także wyrażenia *триединый народ* oraz *русский мир*, sens których odzwierciedlają następujące mikrokonteksty: „Путин заявил, что считает русских, белорусов и украинцев триединым народом [Шакиров], „Российский бомбардировщик сбит над Киевом. Какой он »русский мир« искал над Киевом, когда бомбил столицу Украины?” [Петрова].

Są wśród tych nowych związków wyrazowych i takie, które oddają okrucieństwa wojny, np. *бессветно отсутствующий* ‘formułowanie, которая употребляется в официальных ответах, в частности на запросы родственников, которые давно не имеют связи с участниками спецоперации и пытаются что-то узнать об их судьбе’ [СП, z 8.05.2022], *отправить на подвал* [радио Свобода]:

За те 8 лет, о которых так любят вспоминать российские пропагандисты, мы узнали новое выражение – «отправить на подвал». Выражение пришло с тех самых территорий, сепаратистские интересы которых вздумал защищать Путин. С точки зрения грамматики это не тот случай, что безграмотное «у нас на районе». «На подвал», а не «в подвал» – значит отправить на пытку. Подобно тому, как в стародавние времена распоряжение «На конюшню!» предполагало послать на порку [Пальвелева, z 1.04.2022].

W niektórych polskich środowiskach aktywizują się pejoratywne leksemy *касар* i *онуце* ‘pogardliwie o Rosjanach’, a na ich bazie w wirtualnej przestrzeni przewija się wyrażenie *ruska onuca* pogard. ‘o kimś, kto powątpiewa w zwycięstwa Ukraińców’: „Руска онуца, пропаганда кремловска. Karnowski kontra Sommer” [nczas.com, z 4.03.2022], „Onuce napadły Ukrainę. W komentarzach rosyjskie onuce wychwalają Putina” [Miejski słownik, z 25.02.2022], „Zaraz onuce będą przekonywać, że касары to ludzie i że Ukraina napadła się sama” [komentarz, z 30.06.2022].

Wyrazem dezaprobaty dla braku działań ze strony jednego z niemieckich czołowych polityków jest wyrażenie *валять шольца* ‘постоянно обещать, но ничего не давать’ [СП, z 13.06.2022], będące transformacją frazeologizmu *валять дурака*.

8. Podsumowanie

Wojna na Ukrainie znalazła odzwierciedlenie w systemie językowym polszczyzny i ruszczyzny. W języku polskim neologizmy nawiązują głównie do sankcji wobec Rosji oraz retorsji w sferze gospodarki ze strony agresora (*putinflacja, deputinizacja polskiej gospodarki, tarcza antyputinowska*). W opracowaniu przytoczono też kilka leksemów, będących kalkami rosyjskich derywatów odonimicznych (*szojgować, czornobaić, makronić*). Ponadto w polszczyźnie aktywizują się leksemy negatywnie wartościujące Rosjan, a w nowej rzeczywistości określenia te przenoszone są na inne osoby, sprzyjające putinowskiej polityce (*касар, [ruska] онuca*).

Znacznie bogatszy jest materiał leksykalny w języku rosyjskim, co w tej sytuacji jest zrozumiałe. Zaprezentowano „eufemistyczną” leksykę rosyjskich elit rządowych (*специальная военная миротворческая операция, внешние ограничения*), a także pozostałych użytkowników języka rosyjskiego (*то, что нельзя называть*), w tym też wartościujące wyrazy i wyrażenia, powstałe na Ukrainie (*шойгнуть, кириллить, мариуполить, островизация российской экономики*). Kreacja językowa użytkowników języka rosyjskiego w omawianym okresie przejawia się również w tworzeniu kolejnych derywatów słowotwórczych (*деяктификация, поуглить, задвухсотить; Z-цензура, рублефикация* ‘оплата рублями за газ’, *РЕНОвация; наступательные, непоехавшие*), neosemantyzmów (*подмалкивать* ‘поддакивать’, *зомби* ‘о тех, кто под влиянием путинской пропаганды’) nowych wyrażen i frazeologizmów (*карточный режим, жуужжающая муха, бессветно отсутствующий*) oraz transformacji tekstów kulturowych (*последний день ИКЕИ, валять шольца*).

Zestawiając zaprezentowaną leksykę w obu językach, odnoszącą się do działań wojennych Rosji na terytorium Ukrainy w początkowych miesiącach 2022 r., odnajdujemy niewiele punktów stycznych. Jak już wspomniano, użytkownicy języka polskiego skupiają się głównie na werbalizacji skutków

ekonomicznych wojny rosyjsko-ukraińskiej. Z kolei w ruszczyźnie, z uwagi na cenzurę i próbę „obejścia” jej przez użytkowników języka rosyjskiego, powstaje szereg leksemów i wyrażań, opisujących bieżącą sytuację na Ukrainie.

Warto podkreślić, że zdecydowana większość przytaczanej leksyki ma okazjonalny, efemeryczny charakter. O jej trwałości, stabilizacji w systemach języka polskiego i rosyjskiego zdecyduje w dużej mierze rozwój wypadków za wschodnią granicą Polski.

Źródła

- Apostrophe.ua – *Poâvilas’ novaâ kategoriâ: kak ukraińskie razrabotki pugaût rossijskich okkupantov*. [Apostrophe.ua – *Появилась новая категория: как украинские разработки пугают российских оккупантов*], apostrophe.ua, z 7.06.2022, <https://apostrophe.ua/news/society/2022-006-07/poyavilas-novaya-kategoriya-kak-ukrainskie-razrabotki-pugayut-rossijskih-okkupantov/271185> [17.08.2022].
- Bukina L., „Žužzašaâ muha” i „zlaâ sobaka”: vydeleny pât’ klassov sankcij protiv RF. [Букина Л., «Жужжащая муха» и «злая собака»: выделены пять классов санкций против РФ], *finanse.rambler.ru*, z 23.03.2022, <https://finance.rambler.ru/economics/48349773-zhuzhzhachaya-muha-i-zlaya-sobaka-vydeleny-pyat-klassov-sanktsiy-protiv-rf> [19.08.2022].
- Donald.pl – *Tusk ostrzega, że jeżeli nie chcemy następnych wojen, trzeba „deputinizować” Europę*, Donald.pl, z 11.03.2022 [18.08.2022].
- dsnews.ua – *Makronit’ i šojgunit’. Dlä angloâzyčnyh sozdali tolkovyj slovar’ ukraińskogo okolovoenного slenga*. [dsnews.ua – *Макронитъ и шойгунитъ. Для англоязычных создали толковый словарь украинского околвоенного сленга*], z 21.06.2022, <https://www.dsnews.ua/world/makronit-i-shoygunit-dlya-angloyazychnyh-sdelali-tolkovyy-slovar-ukrainskogo-voennogo-slenga-24062022-461378> [18.08.2022].
- Egorova E., *Putin nazval „populizmom naiznanku” obrašenie Evropy s rossijskim gazom*. [Егорова Е., *Путин назвал «популизмом наизнанку» обращение Европы с российским газом*], *mk.ru*, z 31.03.2022, <https://www.mk.ru/economics/2022/03/31/putin-nazval-populizmom-naiznanku-obrashhenie-evropy-s-rossijskim-gazom.html> [1.04.2022].
- Euroactiv.pl – *Deputinizacja Europy: Rządy rozważają przejęcie firm powiązanych z Rosją*, Euroactiv.pl, z 17.05.2022, <https://www.euroactiv.pl/section/energia-i-srodowisko/news/lukoil-gazprom-rosja-wywlaszczenie-nacjonalizacja-bulgaria-niemcy-wlochy> [18.08.2022].

- Fedkevič 2021 – Fedkevič D., *Pravda li, čto u kitajcev est' poslovica „Ne daj vam bog žit' v èpohu peremen”?*. [Федкевич 2021 – Федкевич Д., *Правда ли, что у китайцев есть пословица «Не дай вам бог жить в эпоху перемен»?*], portal Provereno z 15.02.2021, <https://provereno.media/2021/02/15/pravda-li-chto-u-kitajcev-est-poslovica-ne-daj-vam-bog-zhit-v-jepohu-peremen> [30.03.2022].
- Fontanka ru. – *Lûdi k nam idut. Ne rekoj, no ručejkom. Peterburg gotovit dlâ Ukrainy imennoj motostrelkovuj batal'on.* [Fontanka.ru. – *Люди к нам идут. Не рекой, но ручейком. Петербург готовит для Украины именной мотострелковый батальон*, fontanka.ru, z 27.07.2022, <https://www.fontanka.ru/2022/07/27/71520623> [29.07.2022].
- Hejfec K., *Vymetajtes'. Čto grozit rossijskim pol'zovatelâm Instagram i Facebook v slučae priznaniâ ih èkstremistskimi resursami.* [Хейфец К., *ВыМетайтесь. Что грозит российским пользователям Instagram и Facebook в случае признания их экстремистскими ресурсами*], Коммерсантъ, z 14.03.2022, <https://www.kommersant.ru/doc/5252535> [14.03.2022].
- Kleckocki A., „*Nie będzie »afganizacjii« w Ukrainie*”. *Taki jest plan Rosjan wg. doradcy Zelenskiego*, radio Zet z 2.04.2022, <https://wiadomosci.radiozet.pl/swiat/Nie-będzie-afganizacjii-w-Ukrainie.-Taki-jest-plan-Rosjan-wg.-doradcy-Zelenskiego> [2.04.2022].
- Kolebakina-Usmanova E., „*Nado skazat' narodu, čto 30 let my spali na peči*”: *professor MGU ob industrializacii v dve pătiletki.* [Колебакина-Усманова Е., *«Нико сказатъ народу, что 30 лет мы спали на печи»: профессор МГУ об индустриализации в две пятилетки*], buissnes-gazeta.ru, z 9.04.2022, <https://www.business-gazeta.ru/article/546289> [19.08.2022].
- Komentarz.online, z 30.06.2022, <https://gospodarka.dziennik.pl/news/artykuly/8482784,wladimir-putin-krzemieniczuk-rosja-wojna-ukraina-centrum-handlowe.html> [20.08.2022].
- Kommersant” – *Minoborony opublikovalo post o značeniî simbolov Z i V v voennoj tehnikе.* [Коммерсантъ, *Минобороны опубликовало пост о значении символов Z и V в военной технике*], Коммерсантъ, z 3.03.2022, <https://www.kommersant.ru/doc/5239822> [3.03.2022].
- Korus J., *I znouw Gruz 200. Brutalny kanał ma pokazać Rosjanom, jak kończą ich żołnierze na Ukrainie*, „Newsweek” z 5 marca 2022, <https://www.newsweek.pl/swiat/wojna-rosja-ukraina-i-gruz-2000-kanal-na-telegramie-ma-uswiadomic-rosyjskim-matkom-co/k6yfrhf> [30.03.2022].
- Kprf.ru – *Kurskaâ oblast'. N.N. Ivanov poobšalsâ s izbiratelâmi.* [Кпрф.ру – *Курская область. Н.Н. Иванов пообщался с избирателями*], kpru.ru, z 7.05.2022, <https://kprf.ru/dep/gosduma/activities/210471.html> [19.08.2022].

- Kresy24.pl – „*Gruz 200*” z Ukrainy wywołuje szok i panikę w Rosji. Sztab Generalny: straty wroga przekroczyły 11 tys. żołnierzy, Kresy24.pl, z 6.03.2022, <https://kresy24.pl/gruz-200-z-ukrainy-wywołuje-szok-i-panike-w-rosji-sztab-generalny-straty-wroga-przekroczyły-11-tys-żołnierzy> [6.03.2022].
- Krzyk J., *Raszyzm – słowo, którego nikt nie znał, a teraz powtarzają wszyscy. Skąd się wzięło*, „Gazeta Wyborcza”, z 15.05.2022, <https://wyborcza.pl/7,1759-91,28455958,raszyzm-putinizm-barbarzyncy-to-wiecej-niz-wyzwiska-dla-rosyjskiego.html> [27.08.2022].
- Money.pl – *Shrinkflacja i skimpflacja w sklepach drenują kieszenie Polaków*, Money.pl, z 13.07.2022, <https://www.money.pl/gospodarka/shrinkflacja-i-skimpflacja-w-sklepach-drenuja-kieszenie-polakow-6789900028254976a.html> [19.08.2022].
- Nczas.com – *Ruska onuca, propaganda kremlowska. Karnowski kontra Sommer*, nczas.com, z 4.03.2022, <https://nczas.com/2022/03/04/ruska-onuca-propaganda-kremlowska-karnowski-kontra-sommer> [5.03.2022].
- Neviz.ru-1 – *Mem dnâ: Lev Tolstoj „Specoperaciâ i mir”*. [Neviz.ru-1 – *Мем дня: Лев Толстой «Спецоперація и мир»*, neviz.ru-1], z 27.02.2022, <https://newizv.ru/news/society/27-02-2022/mem-dnya-lev-tolstoy-spetsoperatsiya-i-mir> [3.03.2022].
- Neviz.ru-2 – *Poslednij den' IKEI. V seti poâvilsâ “Slovar' vremen specoperacii”*. [Neviz.ru-2 – *Последний день ИКЕИ. В сети появился «Словарь времен спецоперации»*], neviz.ru, z 4.03.2022, <https://newizv.ru/news/culture/04-03-2022/poslednij-den-ikei-v-seti-poyavilsya-slovar-vremen-spetsoperatsii> [15.03.2022].
- Ntv.ru – *Dmitrij Rogozin pereimenoval svoj Telegram-kanal v Rogozin*. [Ntv.ru – *Дмитрий Rogozin переименовал свой Telegram-канал в Rogozin*], ntv.ru, z 2.03.2022, https://www.ntv.ru/novosti/2687650/?utm_source=yxnews&utm_medium=desktop [10.03.2022].
- Paľveleva L., *Ëvfemizmy vojny. Kak vlast' manipuliruet soznaniem lûdej*. [Пальвлева Л., *Эвфемизмы войны. Как власть манипулирует сознанием людей*], radio Svoboda, z 1 kwietnia 2022, <https://www.svoboda.org/a/evfemizmy-voyny-kak-vlastj-manipuliruet-soznaniem-lyudej/31726430.html> [1.04.2022].
- Petrova – Petrova A., *Pod bombami „russkogo mira”*. *Dnevnik har'kovskogo fotografa*. [Петрова – Петрова А., *Под бомбами «русского мира»*. *Дневник харьковского фотографа*], radio Svoboda, z 4.04.2022, <https://www.svoboda.org/a/pod-bombami-russkogo-mira-dnevnik-harjkovskogo-fotografa/31784575.html> [8.04.2022].
- Polskie Radio 24 – *Wojna na Ukrainie. Gen. Pacek: widać brak koncepcji i chaos taktyczny ze strony Rosji*, z 28.02.2022, <https://polskieradio24.pl/130/5925/artykul/2910694,wojna-na-ukrainie-gen-pacek-widac-brak-koncepcji-i-chaos-taktyczny-ze-strony-rosji> [19.08.2022].

- Ponomar' O., *Rossiiâ budet vytaskivat' svoih VIPOV*. [Пономарь О., *Россия будет вытаскивать своих ВИПов*], z 10.06.2022, <https://www.ponomaroleg.com/rossiya-budet-vytaskivat-svoih-vipov> [18.08.2022].
- Pressreader – *Obrublenie postavok. Pol'sha i Bolgariâ lišaiûtsâ gaza iz-za novoj shemy oplaty, oplaty*. [Pressreader – *Обрубление поставок. Польша и Болгария лишаются газа из-за новой схемы оплаты*], [pressreader.com](https://www.pressreader.com/russia/kommersant/20220427/281505049782001), z 12.04.2022, <https://www.pressreader.com/russia/kommersant/20220427/281505049782001> [18.08.2022].
- Radio Svoboda – „*Poslednie bastiony pali*”. „*Novaâ gazeta*” *priostanovila rabotu*. [Радио Свобода – *«Последние бастионы пали»*. «*Новая газета*» *приостановила работу*, Радио Свобода, z 29.03.2022, <https://www.svoboda.org/a/poslednie-bastiony-pali-novaya-gazeta-priostanovila-rabotu/31774583.html> [29.03.2022].
- Rajfur M., „*Na Ukrainie*”, czy „*w Ukrainie*”. *Jak jest poprawnie? Wojna przyspiesza zmianę*, „*Gazeta Wrocławska*”, z 21.03.2022, <https://gazetawroclawska.pl/na-ukrainie-czy-w-ukrainie-jak-jest-poprawnie-wojna-przyspiesza-zmiane/ar/c5-16110515> [24.03.2022].
- Rp.pl – *Rosyjski politolog o konieczności „deukrainizacji”*, [rp.ru](https://www.rp.pl/konflikty-zbrojne/art36008671-rosyjski-politolog-o-koniecznosci-deukrainizacji), z 4.04.2022, <https://www.rp.pl/konflikty-zbrojne/art36008671-rosyjski-politolog-o-koniecznosci-deukrainizacji> [10.04.2022].
- Ru.espresso.tv – *Porošenko: deputinizaciâ i denuklearizaciâ Rossii – èto buduše global'noj bezopasnosti*. [Ru.espresso.tv – *Порошенко: депутинизация и денуклеаризация России – это будущее глобальной безопасности*], z 10.06.2022, <https://ru.espresso.tv/poroshenko-deputinizatsiya-i-denuklearizatsiya-rossii-eto-budushchee-globalnoy-bezopasnosti> [18.08.2022].
- RTVI – <https://rtvi.com/story/specoperation> [19.08.2022].
- Rus.ozodi.org – <https://rus.ozodi.org/a/hronika-voiny-v-ukraine/31814321/lb10-li278222.html> [15.04.2022].
- Šakirov A., *Putin zaâvil, èto sèitaet russkih, belorusov i ukraincev triedinym narodom*. [Шакиров А., *Путин заявил, что считает русских, белорусов и украинцев триединым народом*], [kp.ru](https://www.kp.ru/online/news/4704059), z 12.04.2022, <https://www.kp.ru/online/news/4704059> [12.04.2022].
- Šeglov D., *Rossiiânam naèinaût predlagat' „plastikovye tury” – korotkie poezdki dlâ otkrytiâ kart v inostrannyh bankah*. [Щеглов Д., *Россиянам начинают предлагать «пластиковые туры» – короткие поездки для открытия карт в иностранных банках*], [Siapress.ru](https://www.siapress.ru/_opinions/112773-çhto-takoe-kartochnie-plastikovie-turi-i-komu-oni-mogut-prigoditsya), z 28.03.2022, https://www.siapress.ru/_opinions/112773-çhto-takoe-kartochnie-plastikovie-turi-i-komu-oni-mogut-prigoditsya [3.04.2022].

- Semenec A., *Na polki „prišla” šrinkfláciá, produkty stali dorože, vybor – menšje.* [Семенец А., *На полки «пришла» шринкфляция, продукты стали дороже, выбор – меньше*], rosbalt.ru, z 28.03.2022, <https://www.rosbalt.ru/moscow/2022/03/28/1950774.html> [19.08.2022].
- Senat.gov.pl – Posiedzenie Komisji Nadzwyczajnej do spraw Klimatu (nr 61), 4.27.2022, <https://www.senat.gov.pl/prace/komisje-senackie/przebieg,9667,1.html> [19.08.2022].
- Sib.fm – *V Kemerovskoj oblasti utverdili nazvanie «Kuzbass» v podderżku specoperacii v Ukraine.* [Sib.fm – *В Кемеровской области утвердили название «КуЗбасс» в поддержку спецоперации в Украине*], sib.fm, z 2.03.2022, <https://sib.fm/news/2022/03/02/v-kemerovskoj-oblasti-utverdili-nazvanie-kuzbass-v-podderzhku-spetsoperatsii> [10.03.2022].
- Skobov A., *Svoi i čużie.* [Скобов А., *Свои и чужие*], kasparov.ru, z 19.02.2022, <https://www.kasparov.ru/material.php?id=6210D832BEA83> [18.08.2022].
- Slovar’ peremen.* [Словарь перемен], <https://www.facebook.com/groups/slovogoda2011> [2.05.2022].
- Smirnov D., *Podolák: „Afganizacii” i dlitel’ного konflikta ne budet.* [Смирнов Д., *Подольак: «Афганизации» и длительного конфликта не будет*], Лига Новини, z 2.04.2022, <https://news.liga.net/politics/news/podolyak-afganizatsii-i-dlitelnogo-konflikta-ne-budet> [2.04.2022].
- Sobol’ M., *V Rossii nabiraût populárnost’ kartočnye tury v strany Srednej Azii i Zakaвказ’á.* [Соболь М., *В России набирают популярность карточные туры в страны Средней Азии и Закавказья*], «Ведомости», z 28.03.2022, <https://www.vedomosti.ru/business/articles/2022/03/28/915591-kartochnie-turi-azii> [3.04.2022].
- Special.kremlin.ru, z 21.10.2021 – <http://special.kremlin.ru/events/president/news/66975> [30.03.2022].
- Szczecin.tvp.pl – *„Derusyfikacja polskiej gospodarki”. Premier o tarczy antyputinowskiej,* szczecin.tvp.pl, z 18.03.2022, <https://szczecin.tvp.pl/59118366/derusyfikacja-polskiej-gospodarki-premier-o-tarczy-antyputinowskiej> [19.08.2022].
- Szoszyn R., *Plan Kremla: deukrainizacja, czyli Europa bez Ukrainy,* rp.pl, z 5.04.2022, <https://www.rp.pl/konflikty-zbrojne/art36019771-plan-kremla-deukrainizacja-czyli-europa-bez-ukrainy> [10.04.2022].
- Szymański K., *Tarcza antyputinowska. Do kogo jest skierowana i kto będzie głównym beneficjentem?*, Direct.money.pl, z 31.03.2022, <https://direct.money.pl/artykuly/porady/tarcza-antyputinowska-do-kogo-jest-skierowana-i-ktobedzie-glownym-beneficjentem> [19.08.2022].

- TVN24.pl – *Słowo „makroniç” w języku ukraińskim. Nawiązanie do postawy Emmanuela Macrona*, TVN24.pl, z 13.04.2022, <https://tvn24.pl/swiat/slowo-makroniç-w-jezyku-ukrainskim-nawiazanie-do-postawy-emmanuela-macrona-5673936> [18.08.2022].
- TVZVEZDA.ru – MO RF: *Rossia ne načinala voennye dejstviâ na Ukraine, Rossia ih zaveršaet*. [TVzvezda.ru – MO РФ: *Россия не начинала военные действия на Украине, Россия их завершает*], z 28.02.2022, <https://tvzvezda.ru/news/20222281544-hIEbo.html> [19.08.2022].
- Twitter.com – Milov.Komanda. [Twitter.com – Милов.Команда], z 12.03.2022, https://twitter.com/team_milov/status/1502611457321619456 [15.06.2022].
- Vc.ru – *Ostrovizaciâ rossijskoj ekonomiki: nas ždet SSSR 2.0 ili čto-to lučše?*. [Vc.ru – *Островизация российской экономики: нас ждет СССР 2.0 или что-то лучше?*], z 17.06.2022, <https://vc.ru/finance/444209-ostrovizaciya-rossiyskoy-ekonomiki-nas-zhdet-sssr-2-0-ili-čto-to-luchshee> [11.07.2022].
- Vk.com – vk.com, z 20.03.2022, https://vk.com/wall-84271174_280582 [19.08.2022].
- Vojna v Ukraine. Neizbiratel’nye udary po graždanskim ob’ektam*. [Война в Украине. Неизбирательные удары по гражданским объектам], Радио Озоди, z 31.03.2022, <https://rus.ozodi.org/a/live-war-in-ukraine/31778975/1b101-bi278333.html> [8.04.2022].
- Wanot B., „Czornobaiç” – powtarzać coś głupiego, „szojgować” – prezentować niezasadniony optymizm. *Nowe ukraińskie kpiny z najeżdźcy*, „Gazeta Wyborcza”, z 5.05.2022, <https://wyborcza.pl/7,175991,28414688,kto-makroni-kto-czornobai-a-kto-szojguje-ukrainski-slownik.html> [18.08.2022].
- Wencel J., Łukaszewski J., *Wojna w Ukrainie. 15 sierpnia, 173. dzień inwazji [NA ŻYWO]*, „Gazeta Wyborcza”, z 15.08.2022, <https://wyborcza.pl/relacje/14,126862,28791488.html> [20.08.2022].
- Youtube.com – <https://www.youtube.com/watch?v=CwlyrwFB01E> [19.08.2022].
- Zajnullin E., *Novye rynki pridetsâ pouglit’*. [Зайнуллин Е., *Новые рынки придется поуглеть*], Коммерсантъ, z 5.04.2022, <https://www.kommersant.ru/doc/5294312> [5.04.2022].

Literatura

- Bańko – <https://sjp.pwn.pl/poradnia/haslo/w-Ukrainie-czy-na-Ukrainie;16214.html> [1.03.2022].
- Łaziński M., 2022, *Przymyki ‘na’, ‘w’ oraz ‘do’ przed nazwami państw, krajów i krajin. Historia i współczesne wahania normatywne*, „Język Polski”, nr 1, s. 26–40.

Miejski słownik, <https://www.miejski.pl/slowo-Onuce> [25.02.2022].

Rozental' D.È., 2003, *Spravočnik po pravopisanii i literaturnoj pravke*, glava *Upravlenie*, pod red. I.B. Golub, 8-e izd., ispr. i dop., Moskva. [Розенталь Д.Э., 2003, *Справочник по правописанию и литературной правке*, глава *Управление*, под ред. И.Б. Голуб, 8-е изд., испр. и доп., Москва].

LANGUAGE IN THE FACE OF RUSSIAN AGGRESSION AGAINST UKRAINE.
BASED ON POLISH AND RUSSIAN

ABSTRACT

Key words: neologisms, Polish, Russian, war in Ukraine

The study presents a small excerpt of recent Polish and Russian lexis that relates to the war in Ukraine in 2022. The collection of neologisms collected by the author consists of word-forming derivatives, neosemantisms, new phraseologisms and expressions, transformations of cultural texts, synonyms (including quasi-synonyms) and value-laden words and expressions created in Ukraine. The lexical material presented here comes mainly from online sources (online news, social media, blogs).